

Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Исторически факултет
Катедра „Архивистика и методика на обучението по история“

КОНСПЕКТ
за кандидат-докторантски изпит по
Документалистика, архивистика, палеография
(Историческо образование)

1. Образованието през Ранното българско средновековие. Светите братя Кирил и Методий – създатели на славянската писменост и книжнина. Дейност на Кирило-Методиевите ученици в България. Книжовни школи. Разцвет на старобългарската литература през IX – X в.

2. Образованието през Зрялото българско средновековие. Основни тенденции в духовното развитие на средновековна България през XIII – XIV в. Училища и учители. Обучението и неговите степени. Разпространение на образованието сред различните слоеве на обществото. Книжовни средища и скриптории.

3. Българското образование през XV – XVII в. Книжовни и просветни средища в българските земи. Българските училища. Българската литература и българският език.

4. Българското образование през Възраждането. Ролята на личността – будителите: П. Хилендарски, С. Врачански, д-р П. Берон, Н. Рилски и др. Българските училища през Възраждането. Идеите за историята и първите учебници по история.

5. Образованието в Княжество България и Източна Румелия. Първи законодателни актове и организация на учебното дело. Ролята на К. Иречек и К. Величков. Продължаване на възрожденската традиция в обучението по история.

6. Развитие на българското образователно дело след Съединението до Балканските войни. Приемане на цялостни образователни закони (1891; 1909 г.). Ролята на Г. Живков, Иван Шишманов, Н. Мушанов. Подкрепа на образователното дело в Македония и Одринска Тракия и ролята на държавата и Екзархията.

7. Университетът – създаване и задачи. Мястото му в българския обществен, културен и политически живот.

8. Българското образование през периода 1918 – 1944 г: Реформаторската дейност на БЗНС в образованието – Законът Омарчевски. Промените през 1924 г. Тенденции към централизация (1939 – 1944 г.). Нови перспективи пред историческото образование след Втората национална катастрофа.

9. Развитие на образователното дело в периода 1944 – 1989 г. Политически и идеологически промени. Налагане на съветския модел. Идеологизация на историческото образование. Учебни програми и цели.

10. Демократичните промени след 1989. Пътят на реформата. Проблеми и перспективи пред българското образование. Историческото образование в новия контекст на демократичните промени. Новата учебна документация. Промени в целите и учебното съдържание.

ЗАБЕЛЕЖКА:

На изпита кандидатите разработват проблем върху една от посочените теми. На устния изпит се задават два въпроса – първият върху материала от конспекта, а вторият представлява проект за дисертационен труд: тема, обосновка, хронологически обхват, историографски преглед, документална база.

Библиография

Аретов, Н. Българското възраждане и Европа. София, 1995.

Атанасов, Ж. История на българското образование. С., 1975

Божилов, Ив., Гюзелев, В. История на средновековна България VII –XIV век, София, 1999

Божинов, В. Българската просвета в Македония и Одринска Тракия (1878 – 1913 г.). София, 1982.

Бояджиева, П. Раждането на университета. София, 1992.

Бояджиева, П. Университет и общество: два социологически случая. С., 1998.

Велев, Ал. Просветна и културна политика на правителството на Александър Стамболийски. БЗНС. София, 1980.

Генчев, Н. Българската култура XV– XIX в. София, 1988.

Генчев, Н. Българска възрожденска интелигенция. София, 1991.

Гюзелев, В. Училища, скриптории, библиотеки и знания в България XIII – XIV в. София, 1985.

Данова, Н. Българските учебници през епохата на утвърждаването на националната идентичност и образите на „другите“. – В: Да мислим Другото – образи, стереотипи, кризи XVIII – XX в. София, 2001, с. 326 – 341.

Даскалова, К. Българският учител през Възраждането. София, 1997.

Димитров, А. Училището, прогресът и националната революция. Училището, прогресът и националната революция: Българското училище през Възраждането. София, 1987.

Еничарова, Е. Образованието в програмите на политическите партии в България – история и съвременност. София, 2002.

Еничарова, Е. Училищно законодателство. София, 2004.

Закон за народната просвета от 1991 г. – Сайт на МОН <https://www.mon.bg/nfs/2024/03/zakon-peduchobrazovanie-v2903_030424.pdf>

Закон за предучилищното и училищното образование от 13 октомври 2015 г. – Сайт на МОН <https://www.mon.bg/nfs/2024/03/zakon-peduchobrazovanie-v2903_030424.pdf>

Закон за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план. – Сайт на МОН <https://www.mon.bg/nfs/2021/08/otmenen_zkn_obr_minimum_uch_plan.pdf>

Иванова, Цв. Преподаването на история в българското училище – традиции и съвременни проблеми. Шумен, 2013.

История на България. Т. 2. Първа българска държава. София, 1981.

История на България. Т. 3. Втора българска държава. София, 1982.

История на България. Т. 4. Българският народ под османско владичество (от XV до началото на XVIII в.). София, 1983.

История на България. Т. 5. Българско възраждане (XVIII – средата на XIX в.). София, 1985.

История на България. Т. 6. Българско възраждане 1856 – 1878. София, 1987.

История на България. Т. 7. Възстановяване и утвърждаване на българската държава. Национално-освободителни борби (1878 – 1903). София, 1991.

История на България. Т. 8. България 1903 – 1918. Културно развитие 1878 – 1918. София, 1999.

История на България. Т. 9. История на България 1918 – 1944. София, 2012.

Историческото образование и предизвикателствата през XXI в.: Сборник с материали от международна научна конференция, организирана от катедра „Нова и най-нова

история на България“ при Исторически факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и Фондация „Професор Румяна Кушева“. Велико Търново, 2016.

Международна научна конференция Историческото образование и предизвикателствата през XXI в. (Велико Търново ; 2016)

Колева, Д., Ив. Еленков. Промените в българската историческа наука след 1989 г.: очертания и граници.– В: Балканският XIX век. Други прочити. София, 2006, с. 28 – 81.

Кушева, Р. Съвременното историческо образование – отговори на новите предизвикателства. София, 2007.

Радев, П., Александрова, А. История на българското образование. Пловдив, 2012.

Радева, М. Училищното историческо образование в България (1878-1944) : Методико-исторически анализ. София, 2007.

Учебни програми по история и цивилизации за V – X клас. (Общообразователна подготовка) <<https://www.mon.bg/>>

Учебна програма по история и цивилизации за XI – XII клас (Профилирана подготовка) <<https://www.mon.bg/>>

Цанев, Д., Радева, М., Донков, Р. и др. История на Софийския университет „Климент Охридски“. София, 1988.

Якимов, Г. Българското образование (1934 – 1939): реформи, национализъм, държавно-гражданско възпитание. София, 2023.

София, 22. 08. 2025 г.

Изготвил:

(доц. д-р К. Кръстев)